# دخان سُورة ގެ މާނަ

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة الدخان | އާޔަތުގެ އަދަދު (٥٩)

حمٓ ۝١ وَٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ۝٢ إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةٖ مُّبَٰرَكَةٍۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝٣ فِيهَا يُفۡرَقُ كُلُّ أَمۡرٍ حَكِيمٍ ۝٤

## ތަރުޖުމާ

حمٓ ۝١ = (މި އަކުރުތަކުގެ މުރާދު ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ.) وَٱلۡكِتَٰبِ ٱلۡمُبِينِ ۝٢

بيان ވެގެންވާ ފޮތް (ކީރިތި قرءان) ނުވަތަ بيان ކޮށްދެއްވާ ފޮތް ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި ކުރައްވަމެވެ. إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ

= = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީމެވެ. فِي لَيۡلَةٖ مُّبَٰرَكَةٍۚ = بركاة

ތެރިވެގެންވާ ރެއެއްގައި (އެއީ ليلة القدر) ވިޔާރެއެވެ. إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝٣ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން

ރަސްކަލާނގެއީ إنذار ދެއްވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި ވީމެވެ. فِيهَا يُفۡرَقُ = އަދި އެރޭ بيان ކުރެވި تفصيل

ކުރެވެއެވެ. كُلُّ أَمۡرٍ حَكِيمٍ ۝٤ = حكم ކަނޑައެޅިގެންވާ ކޮންމެ ކަމެއް

## إجْمَالِي މާނަ

(١) حم މި އަކުރުތަކުގެ މުރާދު ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ الله އެވެ.

• ދަންނައެވެ. قرآن ގެ ބައެއް ސޫރަތް ފެށޭ ޙަރުފު ހުރިހާ މިބާވަތުގެ ވަކި އަކުރުތަކާގުޅޭ مفسّر ންގެ މެދުގައި ތަފާތު ވާހަކަ ދެކެވިފައި ވެއެވެ. އެފަދަ ކަލަކުގެ خلاصة އިން مهمّ ދެ ކަމެއްގާއި ކުރެވެއެވެ.

١- އެންމެ ފުރަތަމަ رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وسلم އަށް قرآن ބާވައިލެއްވުން ވެގެންދިޔަ މިރޭ ކާފަރުންނާއި، مشرك ންނަށް قرآن އަޑުއެހުން މަނާވެގެންވެއެވެ. އެއީ އެއިން އަސަރުކޮށްފާނެތީ، إيمان ވެވިދާނެތީއެވެ. އެހެންވީ އެވިދުމުގެ

ބުނެވުނީ مشهور ވެގެން ނުވާ صيغة ތަކަކުން – عبارة ތަކަކުން – އަދިވާ ދެން އެ كلمة ތަކެއް ބޭނު އަޑުން
އަޑުދަމާލާފައި ހިމާ އަހަރެމި މިހާ އެއާ ދިމާއަށް ކަށަވަރު ދިއްކޮށްލާފުގެ ވެރިކަން ބޭރަށް އެޅުދިއި ކަނޑު
ގަދަކަށްވެސް އަހަރެމާ ހިތްވަދިޔަ ގޮތަކަށްގެނެވެ. އަދި އަހަރެމަދިވެހެއްގާ ހިތަން އަސަރުކަން، ބުދުވަދަކަން واصل ވުން
ގޮތެވެ. މިއީ އެއް ގަހިތާއެވެ.

٢- ދުވަނަ ގައިދާއަކީ، އެވަގުތު عربي ނުގެ مشرك ނުގެ دعوى އަކީ، قرآن އަކީ إلهي وحى އެއް ނޫނެކެވެ.
އަދި ހިތްއަހެއްޓެވެ؟ އެއީ ގެދެކެވެ. ނުވަތަ سحر އެކެވެ. ނުވަތަ كهين އެއްގެ ބަހެކެވެ. ނުވަތަ އިސްވެދިޔަ
މީހުންގެ ބާކީކު ވާހަކަތަކެކެވެ. އެހެންވީ الله تعالى އެމީހުންނަށް ގޮސްޗެއްސާވިއެވެ. އެވަގުތަ އެނގެ އާއަތެއް ނުވަތަ
ދިހަ ސޫރަތް، ނުވަތަ އެވަގުތަ قرآن އެއް އެމީހުންވެސް އެކުލަވާލަން ގޮސްޗެއްސާވިއެވެ. وحى ކުރައްވާ ކަލަމެއެވެ.
ކަޑަވެން ދިޔަ ބޭނުނި ބުރެއް ވިއްސާ އެވަގުތަ قرآن އެއް ހިކަން ގެނަސްބަލާނެވެ. އެ ޖުމްލަ އެވަނީ ހަމަ ކަޑަވެން
ދަންނަ އަކުރުތައް ކަމުގައިވާ الم ފަދަ، حم ފަދަ، طس ފަދަ، ق ފަދަ މިފަދަ އަކުރުންނެވެ. ކަޑަވެންނަނީ ހަމަ
ބަހަން މުޅި މާހިރުންނެވެ. މިއެވެ. މި އަކުރުތަކުގެ އެއް مَقْصَد އެއީކަމުގައި ވުންވެސް އެކަނިގެން ވެއެވެ. والله أعلم
= تفسير أيسرالتّفاسير=

(٢) حكم ތަކެއް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ޖުމްލަ ގަންދެއްވައި ހުވައި وحى ކުރައްވަވެވެ.

(٣) ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ބަރަކާތްތެރި އެ ރޭ، يعنى ލައިލަ قرآن ބާވައިލެއްވީ برکاة ބޮޑުވެގެންވާ ރޭއެއްގައެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ބަރަކާތްތެރިވަނީ إنذار ކުރައްވާ ކަލާނގެއެވެ. (އެހެންވީ ފޮތް ބާވައިލައްވައި، رسول ބޭކަލުން
ފޮނުއްވައި، އަދި މީހުންނަށް ގޮތްދައްކަވައި إنذار ކުރައްވަވެވެ. އެއީ ނުކިޔަމަންތެރިންނަށް ދިނުމަށް، آخرة ގައިވެސް
ނުރައްކާވާ، عذاب ހުރިކަމުގެ ވާހަކައިންނެވެ.

(٤) އަދި އެރޭ ކަނޑައެޅޭ ކަންތައް حكم އެއް މިވަނީ ބަރަކާތްތެރިގެ تفصيل ކުރައްވައި، بيان ކުރައްވަވެވެ.

ދަންނައެވެ. އެރޭއަކީ ليلة القدر މިއީއެވެ. މިންވަރު ކުރައްވާ ރޭއެވެ. އެރޭ އެކަލާނގެ އަމުރަށް އަހަރުގެ
މުދާ މީހުންނާއި، ދުރުއްވާ މީހުން ހިފަހައްޓަވައި ދިރުމުގެ ނިޔާތަކާއި، ރިޒުގު، ނުބައިކާމު، ދުންޔަވީ އެކަލާނގެ
އިލާހީ ނިޒާމުގެ ކަންތައް ތަފާތު އެރޭ تفصيل ކުރައްވައި بيان ކުރައްވައެވެ. އެރޭއަކީ رمضان މަހުގެ ރޭއެއް ކަމަށް قرآن
ގެ نصّ ން ސާބިތުވެއެވެ. شعبان މަހުގެ 15 ވިއްޔާ ކަމަން ބުނާ ރިވާޔަތްތަކެއްވެސް ވެއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އެއީ
ضعيف ރިވާޔަތްތަކެވެ. = تفسير إبن كثير=

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٥﴾ رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٦﴾ رَبِّ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ﴿٧﴾ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ رَبُّكُمْ وَرَبُّ ءَابَآئِكُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨﴾ بَلْ هُمْ فِى شَكٍّ يَلْعَبُونَ ﴿٩﴾ فَٱرْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى ٱلسَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ يَغْشَى ٱلنَّاسَ ۖ هَـٰذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾

## ތަރުޖަމާ

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَآ ۚ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ވާ އަމުރެއްގެ ގޮތުން إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ފޮނުއްވާ ކަލަކު ކަމުގައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ވީމުއެވެ. رَحْمَةً = އެއީ رحمة އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. مِّن رَّبِّكَ ۚ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން إِنَّهُۥ هُوَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅިގެން އެކަލާނގެއީ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٦﴾ = އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ، ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. رَبِّ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ ވެރި ربّ އެވެ. وَمَا بَيْنَهُمَآ ۖ = އަދި އެ ދެމެދުގައި ވާ ތަކެއްޗާއި ތިޔަބައިމީހުން يقين ކުރާ ބައެއް ކަމުގައި ވާނަމަ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ﴿٧﴾ = (އެކަލާނގެއަށް އެކަނި އަޅުކަން ކުރާށެވެ.) لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެ މެނުވީ (حقّ) إله އަކު ނުވެއެވެ. يُحْىِۦ وَيُمِيتُ ۖ = އެކަލާނގެ ތަކެތި ދިރުއްވައި، މަރުއްވައެވެ. رَبُّكُمْ = އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އެވެ. وَرَبُّ ءَابَآئِكُمُ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާބަފައިންގެ ވެސް ربّ އެވެ. ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨﴾ = އިސްވެދިޔަ

بَلْ = އަދި ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟ هُمْ فِى شَكٍّ = އެމީހުން - އެބަޔަކީ مشرك ން - އުޅެނީ ޝައްކުގައެވެ. يَلْعَبُونَ ﴿٩﴾ = އެމީހުން ކުޅެނީއެވެ. فَٱرْتَقِبْ = (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު إنتظار ކުރައްވާށެވެ. يَوْمَ تَأْتِى = އަންނާނޭ ދުވަހަކަށް ٱلسَّمَآءُ = އުޑު بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ ދުމާއިގެން يَغْشَى ٱلنَّاسَ ۖ = މީސްތަކުން ނިވައިކޮށްލާ/ މީސްތަކުން ވަށައިލާ هَـٰذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾ = (އަދި އެމީހުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) މިއީ ވޭންދެނިވި عذاب އެކެވެ./ ނުވަތަ މީސްތަކުން ބުނާނެއެވެ. މިއީ ވޭންދެނިވި عذاب އެކެވެ.

## إجْمَالِي މާނަ

(٥) އެކަމަކީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ވާ أمر އެކެވެ. އެބަހީ قرآن ބާވައިލެއްވުމަކީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ވާ ކަމެކެވެ. އަދި އޭގެ، ކަންތައްތައް بيان ކުރައްވައި، تفصيل ކުރައްވުމަކީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ހިންގާ ކަމެކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ رسول ބޭކަލުންނާއި، نبي ބޭކަލުން ފޮނުއްވަމުއެވެ.

(٦) އެއީ رسول الله އެވެ. އެކަމަކީ ކަލޭގެފާނު ހައްދަވައި ބާޒުކުރުއްވި رب ގެ رحمة އެކެވެ. (އެބަހީ ءادم ގެ ދަރިންގެ ގާތަށް رسول ބޭކަލުންނާއި، نبي ބޭކަލުން ފޮނުއްވައި، އަދި ފޮތްތައް ބާވައިލެއްވީ އެއީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ رحمة އެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ އަޅުތަކުންގެ އެންމެހާ ބަސްތައް އަޑުއައްސަވާ ސަމީޢުގެން، އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٧) އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކާއި، ބިމާއި، އަދި އެ ދެތަނުގެ މެދުގައި ވާހާ އެއްޗެއްސަކަށް ވެރި ކަލާނގެއެވެ. رب އެވެ. އެކަން ތިޔަބައިމީހުން يقين ކުރާނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޙަޤީޤަތް އެނގިގެންދާނެއެވެ. އެހެންވީ އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ.

(٨) އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަންވާ حقّ އިލާހެއް إله އެއް ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ދިރުއްވާ، މަރުއްވާ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިންގެވެސް رب އެވެ.

(٩) އަދި ޔަޤީނެއް ނުކުރެއެވެ؟ އެމީހުން އޮތީ ޝައްކުގައި ކުޅެކުޅެއެވެ. (الله ގެ އެއްކަލާނގެކަމާއި، محشر އަށް ފޮނުއްވުމާއި، މިފަދަ ކަންތައްތަކުގައި އެމީހުން އޮތީ شكّ ގައެވެ. يقين އެއް ނުވެއެވެ.) އެމީހުން ކުޅެނީއެވެ. އެބަހީ الله މި އެމީހުން ހެއްދެވި ކަލާނގެ ކަމުގައި އެމީހުން إقرار ވެއެވެ. އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވީ ކާކުތޯ ސުވާލުކުރާއިރު އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އެވެ. މިފަދަ إقرار ވެވުނަސް އެމީހުން يقين އެއް ނުވެއެވެ. يقين ނަމަ އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރީހެވެ. ޚިޔާލު ނުހިނގައެވެ. އެމީހުން ހަމަ ކުޅެނީއެވެ.

(١٠) އެއީ رسول الله އެވެ. އުޑު ދުންގަނޑަކުން ސާފުކޮށް ފެންނަ ދުވަހަކަށް ކަލޭގެފާނު إنتظار ކުރައްވާށެވެ.

(١١) އެދުވަހުން މީސްތަކުންނަށް މިސްކުޅަކުން ނިވައިވެގެން ދާނެއެވެ. އަދި މިސްކުޅަކުން ބޮޑުވެއެވެ. ނުވަތަ الله އަންގަވާފައެވެ. މިއީ ވޭންދެނިވި عذاب އެކެވެ.

• ދުންނެވެ. މި އާޔަތުގައި މި بيان ވެގެންވާ ދުމާ ބެހޭ ގޮތުން ބޭކަލުންގެ ދެ مشهور ދެބަސް ވެއެވެ.

ފުރަތަމަ ބަސަކީ އެ ދުމަކީ قيامة ވުމުގެ ކުރިން ކުރިއަރާނެ ކުޑަ ދުނިޔެއެއް ދުވަހެކެވެ. قيامة ގެ علامة އެކެވެ. ސާފުކޮށް ދުވަސް ފެނިގެން އެ ދުމަކުން ބޮޑު ބިރުވެރިކަމެއް ވެއެވެ.

ދެވަނަ ބަހަކީ މި އާޔަތުގައި بيان ކުރައްވާ ދުން ނިކުމެ ކަމަކީ مكّة ގެ قريش ންނަށް ދިމާވި ކަމެކެވެ. އެބަހީ ދުޢާގައި އެބަހީ رسول الله صَلى الله عَلَيْه وسلم دين އަށް ދަޢުވަތު ދެއްވުމުން، އެމީހުން إيمان ނުވުމުން އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މައްޗަށް دعاء އެއް ކުރެއްވިއެވެ. އޭގެ ފަހުން އެމީހުންނަށް ބޮޑު ހިތާމައެއް ދިމާވިއެވެ. ބަނޑުހައިހޫނުކަމުން ތަނުގެ ކަނޑިވެސް ކާހިތުގެ ހާލަށް ދިޔައެވެ. އަދި ބަނޑުހައިވެގެން ކާނެ މިއްޔާއި، ހަމުގެ ކަށިވެސް ކެއްކެވެ. އުޑުދިމާ ބައްލަވާއިރު ބަނޑުހައިވުމުގެ ދުނިޔަ ދުމެއް ފެނުނެވެ. އެއީ ބަނޑުހައިވެގެން ދޭހަ ފެނުނުކަމެކެވެ. ދެން އެމީހުން رسول الله صَلى الله عَلَيْه وسلم އަރިހަށް ގޮސް ފުރުސަތު ދިނުމަށް އެދުނެވެ. ދުން އަތުލާ إيمان ވުމުގެ شرط ގެ މައްޗަށް އެކަން ފިލުވައިދެއްވުމަށް. كشف ކޮށްދެއްވުން އެދުނެވެ. އެހެންކަމުން ބަލިވަށް ހެއްކައި، ބޮޑުވަރު ހިތާމައި، އެއީ ފަހުގެ ދެ އާޔަތުގައި އެވަނީއެވެ. = أيسر التّفاسير - زبدة التّفسير=

رَبَّنَا ٱكْشِفْ عَنَّا ٱلْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ⑫ أَنَّىٰ لَهُمُ ٱلذِّكْرَىٰ وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ⑬ ثُمَّ تَوَلَّوْا۟ عَنْهُ وَقَالُوا۟ مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ ⑭ إِنَّا كَاشِفُوا۟ ٱلْعَذَابِ قَلِيلًا ۚ إِنَّكُمْ عَآئِدُونَ ⑮ يَوْمَ نَبْطِشُ ٱلْبَطْشَةَ ٱلْكُبْرَىٰٓ إِنَّا مُنتَقِمُونَ ⑯ ۞ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَآءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ⑰ أَنْ أَدُّوٓا۟ إِلَىَّ عِبَادَ ٱللَّهِ ۖ إِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ⑱

## ލަފުޒީ މާނަ

رَبَّنَا = (އޭރު އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ.) އާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ربّ އެވެ. ٱكْشِفْ عَنَّا = އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިން كشف ކުރައްވާނދޭވެ./ ފިލުއްވާނދޭވެ. ٱلْعَذَابَ = މި عذاب إِنَّا مُؤْمِنُونَ ⑫ = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން إيمان ވެހުރީމެވެ. مؤمن ން ކަމުގައި ވެހުރީމެވެ. أَنَّىٰ لَهُمُ ٱلذِّكْرَىٰ = އެމީހުން وعظ އާއި، نصيحة ލިބިގަތުމަކީ ކޮންފަދައަކުން ހެއްޔެވެ؟ وَقَدْ جَآءَهُمْ = އެމީހުން ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. رَسُولٌ مُّبِينٌ ⑬ = ބަޔާންކޮށްދެއްވާ رسول ކަލޭގެފާނު ثُمَّ تَوَلَّوْا۟ عَنْهُ = ދެން އެމީހުން އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ފުރަގަސްދިނީއެވެ. وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން ބުނޫއެވެ. مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ ⑭ = (قرآن) ދަސްކޮށްދެވިފައިވާ މޮޔައެކެވެ. (އެބަހީ އެކަލޭގެފާނަށް قرآن ދަސްކޮށްދިނީ އެހެން ءادم ގެ ދަރިއެކެވެ. އަދި މޮޔަބަޔަކު ފިލުވާފައެވެ.) إِنَّا كَاشِفُوا۟ ٱلْعَذَابِ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ މި عذاب ކަނޑުއްވާނޭ/ ފިލުއްވާނޭ ކަލާނގެއެވެ. قَلِيلًا ۚ = ކުޑަދުވަހު/ ދުވަސްކޮޅަކަށް إِنَّكُمْ عَآئِدُونَ ⑮ = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަކީ (شرك އާއި، ކުފުރުވެރިކަމަށް) އަނބުރާ إعاد ވާނޭ ބައެކެވެ. يَوْمَ نَبْطِشُ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހިއްޕަވާ ދުވަހު ٱلْبَطْشَةَ ٱلْكُبْرَىٰٓ = ބޮޑުހިފުމެއްގެ ގޮތަށް ހިއްޕެވުމުން إِنَّا مُنتَقِمُونَ ⑯ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ބަދަލުހިއްޕަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. وَلَقَدْ فَتَنَّا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ إمتحان ކުރެއްވީމެވެ. قَبْلَهُمْ = އެމީހުންގެ ކުރިން (އެބަހީ قريش ންގެ ކުރިން) قَوْمَ فِرْعَوْنَ = فرعون ގެ قوم وَجَآءَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. رَسُولٌ كَرِيمٌ ⑰ މާތްވެގެންވާ رسولކަލޭގެފާނު (موسى عَلَيْ السلاَم ) أَنْ أَدُّوٓا۟ إِلَىَّ = (އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.) ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ދޫކޮށްލާށެވެ. عِبَادَ ٱللَّهِ ﷺ = الله ގެ އަޅުތަކުން (بنى إسرائيل ގެ މީހުން) إِنِّى لَكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވާ رَسُولٌ أَمِينٌ ⑱ = އަމާނާތްތެރިވެގެންވާ ރަސޫލެކެވެ.

## إجْمَالِي މާނަ

**(١٢)** އެމީހުން (رسول الله صَلى الله عَلَيْه وسلم ގެ ދުޢާގެ ސަބަބުން، ދުންޔާގެ ކަމުގައި ބިރުވެ.) އޭ އަހަރުމެންގެ ربّ އެވެ. އަހަރުމެންގެ ކިބައިން މި عذاب ނަގާދެއްވާ، كشف ކުރައްވާނދޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން مؤمن ން ކަމުގައި އަހަރެމެން ވާހުށީމެވެ. (މިގެ جواب ގައި الله وحى ކުރެއްވިއެވެ.)

**(١٣)** އެމީހުން وعظ އާއި، نصيحة ލިބިގަންނާނީ ކޮންފަދައަކުން ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ގާތަށް حقّ އާއި، باطل ދޭތެރެ ވަކިކޮށްދޭ، އަދި بيان ކޮށްދެއްވާ رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެން ހުންނެވިއެވެ. (އެއީ حقّ ތެދު رسول ބޭކަލުގެފާނެވެ. އެމީހުން ރަނގަޅަށް ދަންނައެވެ.)

**(١٤)** ދެން އެއަރުވަދު އެމީހުން އެ ރަސޫލާއި، އެ رسول އާ ގޮންޑުވެ ތަޅުމަކަށް ފުރަގަސްދިނެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނި އެކަލޭގެފާނަކީ އެހެން ءادم ގެ ދަރިއަކު އުގަންނައިދޭ ފަރާތެއް މިލަނބު ކަމަށެވެ. އަދި އެއީ މޮޔައެއް ކަމަށެވެ.

**(١٥)** ދެން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކިބައިން އެ عذاب، يعنى އެ ބަނޑުހައިކަން ދުރުކޮށްދެއްވާނެ ނަމެވެ. (އެއީ އެމީހުން إيمان ވާނެ ބަސްދިނުމުން.) އެމީހުން އަލުންވެސް އެމީހުން ކުރިން ތިބި ނުބައިކަމަށްތިރިކަމަށް رجوع ވާނެއެވެ. شرك ކުރަން ފަށައެވެ.

**(١٦)** ގަދަފަދަގޮތާ ހިފުއްވާވަދުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހިފުއްވާ ދުވަހު (ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ކިބައިން ބަދަލުހިފުއްވާ ހުށީމެވެ.

ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައި މި ނަންގަނޑާ ދުވަހަކާދު ބަސް ތަފާތެވެ. ބައެއް ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ ބަދުރު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަސް ކަމަށެވެ. ފަހެ مكّة ގެ قريش ންނަށް ދިމާވެފައި އޮތް ބަނޑުހައިކަމުގެ ބޮޑުކަމުން الله ތަޢާލާ ކުރެއްވުމުންވެސް އެމީހުން އިމާން ނުވެއެވެ. ދެން ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި އެމީހުންގެ ބޮޑެތިން ނަގާހިއަރަން އަޅުން ބާޒިލި ކަމުގޮން الله ހިފުއްވައި، ދުނިޔޭގައިވެސް ދަރަކަން ދެއްކެވިއެވެ. އަދި آخرة ދުވަހުން ހިތިވެސް އަބަދީ عذاب އެވެ. އަދި އަނެއްބައި ބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ މިއާޔަތުގައި ذكر ކުރެވުނު ދުވަހަކީ قيامة ދުވަސް ކަމަށެވެ. އެދުވަހުން އެމީހުންނަށް ގަދަފަދަގޮތާ عذاب الله ދެއްވާ ހުއްޓެވެ. والله أعلم بالصّواب

**(١٧)** އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ކުރިން – އެބަހީ مكّة ގެ قريش ންގެ ކުރިން – ތިމަން ރަސްކަލާނގެ فرعون ގެ قوم ގެ މީހުން إمتحان ކުރީމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ގާތަށް މާތްވެގެންވާ رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. (އެއީ موسى عَلَيْه السلآم އެވެ.)

**(١٨)** (އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.) ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް الله ގެ އަޅުތަކުން يعنى بنى إسرائيل ގެ މީހުން ޙަވާލުކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނަކީ ކަލޭމެންނަށް ވާ أمانة ތެރި رسول އަކީމެވެ. (ތިމަން ކަލޭގެފާނު މި ރިސާލަތުގައި خيانة ތެރި ނުވާނޭމެވެ.)

وَأَن لَّا تَعۡلُواْ عَلَى ٱللَّهِۖ إِنِّيٓ ءَاتِيكُم بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٖ ⑲ وَإِنِّي عُذۡتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمۡ أَن تَرۡجُمُونِ ⑳ وَإِن لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ لِي فَٱعۡتَزِلُونِ ㉑ فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوۡمٞ مُّجۡرِمُونَ ㉒ فَأَسۡرِ بِعِبَادِي لَيۡلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ㉓ وَٱتۡرُكِ ٱلۡبَحۡرَ رَهۡوًاۖ إِنَّهُمۡ جُندٞ مُّغۡرَقُونَ ㉔ كَمۡ تَرَكُواْ مِن جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ㉕ وَزُرُوعٖ وَمَقَامٖ كَرِيمٖ ㉖ وَنَعۡمَةٖ كَانُواْ فِيهَا فَٰكِهِينَ ㉗

## ތަރުޖަމާ

وَأَن لَّا تَعۡلُواْ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ބޮޑާވެ، كبر ފުޅުވެ ނުގަންނާށެވެ. މަތިވެރި ނުހަދާށެވެ. عَلَى ٱللَّهِۖ = الله ގެ މައްޗަށް إِنِّيٓ ءَاتِيكُم = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެނެސްދެއްވާނަމެވެ. بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٖ ⑲ = ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ دليل އަކާއި، (معجزة) وَإِنِّي عُذۡتُ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑު ރައްކާތެރިކަމާއި، حماية އެދުމެވެ. بِرَبِّي وَرَبِّكُمۡ = އަޅުގަނޑާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ށް. أَن تَرۡجُمُونِ ⑳ = ތިޔަބައިމީހުން އަޅުގަނޑު رجم ކުރުމުން (رجم ކޮށްލުމާއި) وَإِن لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ لِي = އަދި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުގަނޑަށް إيمان ނުވަންޏާ/ ޤަބޫލުނުކުރަންޏާ فَٱعۡتَزِلُونِ ㉑ = ތިޔަބައިމީހުން އަޅުގަނޑު ދުރުކޮށްލާށެވެ./ އަޅުގަނޑަށް އަނިޔާ ނުކުރާށެވެ. فَدَعَا رَبَّهُۥٓ = ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް دعاء ކުރެއްވިއެވެ. أَنَّ هَٰٓؤُلَآءِ = (އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން މިބައިމީހުންނަކީ قَوۡمٞ مُّجۡرِمُونَ ㉒ = ކުށްވެރި، ނުބައި ބައެކެވެ. فَأَسۡرِ بِعِبَادِي = (الله އެކަލޭގެފާނުގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވާވިއެވެ. އަދި وحي ކުރެއްވިއެވެ.) ތިމަން އަޅުކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއެކު ކަލޭގެފާނު އަވަސްފުޅުވަޑައިގަންނަވާށެވެ. لَيۡلًا = ރޭގަނޑުގައި إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ㉓ = ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަކީ تبع ވެވޭނޭ ބައެކެވެ. وَٱتۡرُكِ ٱلۡبَحۡرَ = އަދި ކަނޑު ދޫކޮށްލައްވާށެވެ. رَهۡوًاۖ = ހަނދިމަތިން/ حركاة ނުކޮށް ހުންނަ ގޮތަށް إِنَّهُمۡ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަކީ (فرعون އާއި، އޭނާގެ قوم އަކީ) جُندٞ مُّغۡرَقُونَ ㉔ = غرق ވެވިގެންވާ ބައެކެވެ. كَمۡ تَرَكُواْ = އެމީހުން ދޫކޮށް ހާލުގައި ދުއްވީ؟ (ވަރަށް ގިނައިން އެމީހުން ދޫކޮށްލިއެވެ.) مِن جَنَّٰتٖ وَعُيُونٖ ㉕ = ބަގީޗާތަކާއި، ކުޅުނބު وَزُرُوعٖ = ދަނޑުވެރިކަމާއި، وَمَقَامٖ كَرِيمٖ ㉖ = ރަނގަޅު، ހިތްގައިމު ތަންތަކާއި، مجلس ތަކާއި، حفلة ތަން وَنَعۡمَةٖ = އަދި ގިނަގެންތަކާއި، ފުރިހަމަކަމާއި، كَانُواْ فِيهَا = އެ ފުރުސަތުގައި އެމީހުން ހުރިއެވެ. فَٰكِهِينَ ㉗ = އަރާމުކޮށް، މަޖާނަގާ ކުޅެމުން

## إجْمَالِي މާނަ

**(١٩)** އަދި ތިޔަބައިމީހުން الله ގެ މައްޗަށް ބޮޑާނުވެ، كبر ފުޅުވެރިވެގަންނާށެވެ. (މާތްކަލޭ ނަގައި ސުއްޤާލެވެ.) އަހަރެންދެކެން ހިތްވަރުގަދަ ވާނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް بيان ފެނިގެންވާ دليل ގެނެސްދޭހުށީމެވެ. معجزة ގެނެސްދޭހުށީމެވެ.

**(٢٠)** އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނު މިއަހުރެންނާއި ކަލޭމެންގެވެސް ربّ ގެ حضرة ށް ރައްކާތެރިކަމާއި، حماية ދީ އެދިގެން ކަލޭމެން މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނު رجم ކޮށްލުމުންނެވެ. ގަލުން ޖަހައި، މަރައިލުމުންނެވެ.

**(٢١)** އަދި ކަލޭމެން މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނަށް إيمان ނުވާނަމަ އަދި މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅު ގަބޫލުނުކުރާނަމަ ކަލޭމެން މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނު ދުރުކޮށްލާށެވެ. (މިއަހުރެން ކަލޭގެފާނަށް އަނިޔާނުކޮށް، އުނދަގޫ ނުކުރާށެވެ.)

**(٢٢)** ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް دعاء ދެންނެވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިބައިމީހުންނަކީ (يعنى فرعون އާއި، އޭނާގެ قوم ގެ މީހުންނަކީ) ހަމަކަށަވަރުން مجرم ބަޔެކެވެ. ކުށްވެރިންނެވެ. ފާފަވެރިންނެވެ.

**(٢٣)** ފަހެ الله އެކަލޭގެފާނުގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވައި وحى ކުރެއްވިއެވެ. (އެ موسى عَلَيْه السلاّم އަށެވެ. ކަލޭގެފާނު މިއަހުރެންގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން، އެބަހީ އިސްރާއީލު މީހުންނާއިގެން އަވަސް އަވަހަށް (مصر ން) ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަކީ تبع ވެވޭނޭ ބަޔެކެވެ. އެބަހީ فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر ތިޔަބައިމީހުންނާ تبع ވެގެން އަންނާނެއެވެ.

**(٢٤)** އަދި ކަނޑު ހަމަހިމޭނުކޮށް، حركاة އެއް ނުކުރާ ގޮތަށް ދޫކޮށްލައްވައި ބައްލަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަކީ – فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر އަކީ – ކަނޑުގައި غرق ވާނޭ ބައެކެވެ.

ދަންނައެވެ. މިތަނުން މި އިޝާރާތްކުރެވުނީ موسى عَلَيْه السلاّم الله ގެ أمر ފަދައިން ކަނޑުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާތަށިން ޖެއްސެވީމާ، ކަނޑުގެ ފެންގަނޑު ބައިބައިވެ، މައްޗަށް އަރައި، ހުއްޓިހުރެ ހިކިހަމަވުމުން ދެން ކަނޑުގެ އެ މަގުތަކުން بنى إسرائيل ގެ މީހުން ކަނޑުގެ އަނެއް ފަރާތަށް އެއްސަވާފައި ކަނޑު އުނދަގޫވުމުންموسى عَلَيْه السلاّم قصد ކުރައްވަނީ ޖަހައްވައި فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر އަރުވުގެ ކުރިން ކަނޑުގައި ދޫކޮށް ހަމަކޮށްލައްވާށެވެ. ކަނޑު އުދުހޮލުވުމުގެ ކުރިން ބޭއްވުމަށެވެ. އެހެންވީ الله އެންގެވީ ކަނޑު އެގޮތަށް ބޭއްވުމަށެވެ. އެއީ فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر ކަނޑަށް ވަދެގަންނާނެތީއެވެ. ވަދެގަތީމާ، ދެން ކަނޑު އިރު ޖެހިގެން ހަމަވެ، الله ހުއްދަވެވުމުން. ކަނޑު ވިލުވެ އެއްނާރުވެއެވެ. فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر މަރުވީ ކަނޑުގައި غرق ވެގެންނެވެ. އެމީހުން ކަނޑުގެ ތެރެއަށް ވަދެވުމުން ހަމަ ބާކީގެ ބޭރަށް ކަނޑު ދިޔައީ ކުރައްވައި، ކަނޑަކަށް ހެއްދެވިއެވެ.

**(٢٥)** އެބައިމީހުން، يعنى فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر ގެ މީހުން، ކިތައް ބަގީޗާތަކާއި، ކިތައް ކާރުތަކާއި، އަދި

**(٢٦)** ކިތައް ދަނޑުބިމާއި، އަދި ރަނގަޅު ބޭނުންތަކާއި، ކިތައް ރީތި ތަންތަން ދޫކޮށް ދިޔައީހެވެ؟ (އެބަހީ އެތަކެއްޗެއް ވަރަށް ގިނަ އެއްޗެހި އެމީހުން ދޫކޮށްލިއެވެ.)

**(٢٧)** އަދި މުއްސަނދިކަމުގެ ކިތައް ގިނަ ފުރަޞަތާއި، نعمة ތައް އެމީހުން މަޖާކުރި ކަމުގައި ވިއްޔޭހެވެ؟ އެބަހީ ވަރަށްގިނަ نعمة އާއި، އަރާމުގައި އެމީހުން މަޖާކުރިއެވެ.

كَذَٰلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۝٢٨ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ۝٢٩ وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَاءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۝٣٠ مِن فِرْعَوْنَ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِينَ ۝٣١ وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝٣٢ وَآتَيْنَاهُم مِّنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ۝٣٣ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ۝٣٤ إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ ۝٣٥

## މުޚްތަޞަރު

كَذَٰلِكَ ۖ = އެފަދައިންނެވެ. وَأَوْرَثْنَاهَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ މުދާ ވާރުތަކޮށްދެއްވީ قَوْمًا آخَرِينَ ۝٢٨ = އެހެން ބަޔަކަށް (بنى إسرائيل ނަށެވެ) فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ = އެމީހުންގެ މައްޗަކަށް ނުރޯއެވެ. السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ = އުޑާއި، ބިންމަތީ. وَمَا كَانُوا = އަދި އެމީހުން ނުވިއެވެ. مُنظَرِينَ ۝٢٩ = މުހުލަތު ދޫކޮށް ބަޔަކު ކަމުގައި. وَلَقَدْ نَجَّيْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ސަލާމަތްކޮށްދެއްވީމެވެ. بَنِي إِسْرَاءِيلَ = ބަނީ އިސްރާއީލުގެ މީހުން مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ۝٣٠ = ނިކަމެތިކުރުވާގޮތުގެ عذاب ން مِن فِرْعَوْنَ ۚ = އެއީ فرعون ގެ ފަރާތުންނެވެ. إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ވަރަށް މަތި، އަދި ބޮޑާ މީހަކު ކަމުގައި ވިއެވެ. مِّنَ الْمُسْرِفِينَ ۝٣١ = الله އަށް ކާފަރުވުމުގައި، އެންމެހާ ހައްދު ފަހަނައަޅައިގެން ދިޔައެވެ. وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން يعنى بنى إسرائيل ންގެ މީހުން إختيار ކުރައްވައި خاصّ ކުރެއްވީމެވެ. عَلَىٰ عِلْمٍ = (ތިމަން ރަސްކަލާނގެ) ދެނެވޮޑިގެންވުމުގެ މަތިން عَلَى الْعَالَمِينَ ۝٣٢ = (އޭރުގެ) އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް وَآتَيْنَاهُم = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވީމެވެ. مِّنَ الْآيَاتِ = عجزات ގެ ތެރެއިން مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ۝٣٣ = އެކަމުގައި بيان ވެގެންވާ إمتحان އާއި، ނިޢުމަތް ބެއްލެވުން ވާ ކަންތައްތައް إِنَّ هَٰؤُلَاءِ = ހަމަކަށަވަރުން މިމީހުން - އެބަހީ قريش ންގެ ކާފަރުން لَيَقُولُونَ ۝٣٤ = ކަނޑައެޅިގެން ބުނަނީއެވެ. إِنْ هِيَ = އެކަން ނުވެއެވެ. (އެބަހީ محشر އަށް ދިޔުމުގެ ކުރިން ވާ މަރުވުން) إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ = އަހަރުމެންގެ ފުރަތަމަ މަރުވުން ކަމުގައި މެނުވީ. وَمَا نَحْنُ = އަދި އަހަރުމެން ނުވަމެވެ. بِمُنشَرِينَ ۝٣٥ = (ކަބުރުތަކުން ނުކުތުމުގެން) محشر އަށް ދިޔުމަށް ކަމުގައި

## إجْمَالِي މާނަ

**(٢٨)** އަދި ހަމަ އެފަދައިން އެ މުދާތަކާއި، އެ ބަގީޗާތަކާއި، ކުރުތަކާއި، އެ ހުރިހައި ތަކެތި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެހެން ބަޔަކަށް ވާރުތަކޮށްދެއްވީމެވެ. އެބަޔަކީ بني إسرائيل ންނެވެ.

**(٢٩)** ދެންފަހެ فرعون އާއި، އޭނާގެ لشكر ކަނޑުގައި غرق ވީ، މަރުވެގެން ދިޔައިރު އުޑުވެރިން، އުޑާއި، ބިންވެސް އެކަމާ ހިތާމައިން ރޯއިފައެއް ނުވެއެވެ. (فرعون އަދި އޭނާ ބޮޑާވުން ކާފަރުގެ ކަމުގައި ވިޔަސް، ކާފަރުގެ މަރުވެގެން ކަންނޭނގުނީއެވެ. އެއިންވެސް ސަބަބުވީ އޭނާގެ ދޫވެރިކަމެވެ. އަދި އެމީހުން މަރުވާން ދިޔާމި ވަގުތު އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ފުރުޞަތެއް، مهلة އެއް، އަދި إنتظار އެއްވެސް ނުދެވުނެވެ.)

**(٣٠)** އަދި ހަމަކަށަވަރުން އިހާނަތްތެރި ވޭންދެނިވި عذاب ން (ނުބައި އަނިޔާތަކުން) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ بني إسرائيل ގެ މީހުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވީމެވެ.

**(٣١)** އެއީ فرعون ގެ ނިކަމެތިންނެވެ. (فرعون ގެ ނުބައި އަނިޔާއިންނެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އެ فرعون އަކީ ބޮޑުވެރިޔަކާއި، އުޅުމުގައި ހައްދު ފަހަނައަޅައިގެން ގޮސް މީހަކު ކަމުގައި ވީއެވެ.

**(٣٢)** އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން، يعنى ބަނީ އިސްރާއީލުންގެ މީހުން އެދުވަހު ދުނިޔޭގައި ތިބި އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް خاصّ ކުރައްވައި، إختيار ކުރެއްވީމެވެ. އެއީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންނެވިގޮތުގެ މަތިންނެވެ. (އެމީހުން إختيار ކުރެއްވީ އެމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމާއި ވަޙީގެ ފޮތްތައް ބާވައިލެއްވުމާއި، އަދި موسى عَليه السلاّم ގެ އަތްޕުޅުގައި އެމީހުން އަތުރި ބުރަކަތާއި، ކެތްތެރިކަމުގެ ސަބަބުންނާވެސް އެކުގައެވެ.)

**(٣٣)** އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ބޭނުންތެރިކަމާ معجزات ތަކެއް އެމީހުންނަށް ދެއްވީމެވެ. އެ ކަންކަމުގައި ވަރަށް بيان ވާގޮތަށް إمتحان އާއި، ގޮތް ބެއްލެވުންތަކެއް އެކުލެވިގެން ވެއެވެ. (އެމީހުންނަށް الله ދެއްވި معجزات ތަކެއް ފެންނަގޮތަށް فرعون ގެ އަތްތެރެއިން އެމީހުން ސަލާމަތް ކުރެއްވުމާއި، އެމީހުންނަށް ބަނގަޅު ކަނޑު ދެއްކެވުމާއި، މިނާކާޑު ހިތްވަރުދެއްވުމާއި، منّ އާއި سلوى ބާވައިލެއްވުމާއި، އަދި މިނޫންވެސް ކަންކަން ވެއެވެ.)

**(٣٤)** ހަމަކަށަވަރުން މިމީހުން يعنى مكّة ގެ مشرك ން އެ ބުނަނީއެވެ.

**(٣٥)** އަހުރެމެން މި ދުނިޔޭގައި މަރުވާ މަރުވުން ނިމުނީމާ ދެން ނިމުނީއެވެ. އަލުން ދެން އިތުރު حياة އެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އަހުރެމެންނަކީ އެއްގޮތަކަށްވެސް ދިރިގެން، ދުވަސް ފަހަކުން ޤަބުރުން ބަހަރު ކަމުގައި ނުވަމެވެ.

فَأْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ﴿٣٦﴾ أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ أَهْلَكْنَـٰهُمْ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾ وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَـٰعِبِينَ ﴿٣٨﴾ مَا خَلَقْنَـٰهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّ يَوْمَ ٱلْفَصْلِ مِيقَـٰتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِى مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ إِلَّا مَن رَّحِمَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾ إِنَّ شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾

## މާނަ

فَأْتُوا۟ بِـَٔابَآئِنَآ = ތިޔަ މަރުޙޫމުންގެ ކާބަފައިން ގެނެސްދީބަލާށެވެ. إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ﴿٣٦﴾ = ތިޔަބައިމީހުންނީ ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވާނަމަ. أَهُمْ خَيْرٌ = ހެޔޮވެގެން ވަނީ ތިޔަ އަހުރެމެން ހެއްޔެވެ؟ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ = ނުވަތަ تُبَّع قوم ހެއްޔެވެ؟ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ = އަދި އޭގެ ކުރީގެ މީހުންނާއި، أَهْلَكْنَـٰهُمْ = މިވަން ހަލާކުކޮށްލެއްވީ އަހުރެމެން ހަލާކުކޮށްލެއްވީމެވެ. إِنَّهُمْ كَانُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެން ވީމެވެ. مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾ = مجرم ން ކަމުގައި/ ނުބައި ނުހަގާ މީހުން ކަމުގައިވީ وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَـٰوَٰتِ = އަދި އުޑުތަކާ ހައްސަކަށްތަރިގެ ޢުމުރު ނުހައްޔަރުވެވޭ وَٱلْأَرْضَ = އަދި ބިމާއި، وَمَا بَيْنَهُمَا = އެ ދެތަކެތީގެ މެދުގައި ވާ ތަކެއްޗާއި لَـٰعِبِينَ ﴿٣٨﴾ = ކުޅިވަރަކަށް ގޮތްލެއްވީމެއް/ ބޭކާރުކޮށް (ކަމަކާ ނުލައި) مَا خَلَقْنَـٰهُمَآ = އެ ދެތަކެތި ނުހައްދަވަމުއެވެ. إِلَّا بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حقّ ގޮތުގެ ގޮތުގައި މެނުވީ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ = އަދި އެއުރެން ނަމަވެސް އެއުރެންގެ ގިނަ މީހުން لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ = އެމީހުން ނުދަނެއެވެ. (ތަފްސީރު ބަލާ ދަންނައެވެ.) إِنَّ يَوْمَ ٱلْفَصْلِ = ހަމަކަށަވަރުން ދުވަހު، ނުބައި ވަކިކުރައްވާ تفصيل ކުރައްވާ ދުވަސް مِيقَـٰتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ = އެއީ އެންމެހައި މީސްތަކުން جمع ވާ ދުވަހެވެ. ޢަމަލާ ވަޒަންވެވޭ. يَوْمَ لَا يُغْنِى = އެދުވަހުން އެއްވެސް ކަމެއް ފައިދާއެއް ނުދެވޭނެއެވެ. مَوْلًى عَن مَّوْلًى = ގާތް މީހަކު ގާތް މީހަކަށް شَيْـًٔا = އެއްވެސް ކަމެއް وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ = އަދި نصر ލިބޭނީވެ ބަޔަކު ކަމުގައި އެމީހުން ނުވާނެއެވެ. ( އެބަހީ الله ގެ عذاب ކަނޑައެޅިފައި އޮތް މީހަކަށް ދެ عذاب ދުރުކުރެވޭނެ އެއްވެސް މީހަކު ނުވާނެއެވެ.) إِلَّا مَن رَّحِمَ ٱللَّهُ = الله އެމީހަކަށް رحمة ލައްވާ މީހަކު ފިޔަވާ إِنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾ = عزّة ވަންތަ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. إِنَّ

شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ = ހަމަކަށަވަރުން زقّوم އެވެ ކިޔާ ގަސް طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ = އެއީ ފާފަވެރިންގެ ކާނާއެވެ.

## إجْمَالِي މާނަ

(٣٦) (އޭ محمّد ގެފާނެވެ.) ތިޔަ ވިދާޅުވާ ތެދެއް ކަމުގައި ވަންޏާ، އަހުރެމެންގެ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިން ނިކަން ދިރުވައިގެން ގެނެސްދީބަލާށެވެ. (އުފުރުންގެ މި ބަހަކީ ވަރަށް ދަށުދަރަޖައިގެ ބަހެކެވެ. ދުނިޔޭގައި ދިރުވައިގެން ގެންނާނަމޭ ވާހަކައެއް ބާރަކަށް ވިދާޅުވެ ނުވެއެވެ. ކަލޭގެ ބާރަކަށްވެސް ވިދާޅުވެއްވީ قيامة ދުވަހުން މީސްތަކުން ދިރުއްވައި، حساب ބައްލަވާނީ ވާހަކައެވެ. އެހެންނޫނިއްޔާ، އެ ދަރިކަލަ، އެ ވާހަކައިގެ އެއްވެސް ތަސްލީމްކުރު ދޭނެ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ.)

(٣٧) يمن ކަރައިގެ حمير ވަންހަނައިގެ تُبَّع ވަންހަނައިގެ މީހުންނާއި، ދެންވެސް އޭގެ ކުރިން އިސްވެދިޔަ (نوح قوم – عاد – އަދި ثمود ފަދަ) قوم ތަކަށްވުރެ މިމީހުން، يعني މި قريش ންގެ މީހުން ވަކި ހެޔޮ ހެއްދެވެ؟ ބާރު ގަދަފަދައި، މުދާ ގިނައި ހެއްދެވެ؟ (އެހެން ނޫނެވެ. އެމީހުން، މުދާ މާ ގިނަވެފައި وصيلة ތަކެއް ގިނައެވެ. މާ ގަދަފަދައެވެ.) ނަމަވެސް އެމީހުންވެސް (ނުކިޔަމަންތެރި ވުމުގެ ސަބަބުން) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވީމެވެ. އެމީހުން ވީ ކަލާނގެއިގެން ނުބައި، ނުލަފާ مجرم ން ކަމުގައެވެ. مشرك ން ކަމުގައެވެ. قريش ން ނުހަނުހުވެސް ވާނީ ހަމަ އެގޮތެވެ. ނުކިޔަމަންތެރި ވުމާއެކު ހަމަ ހަލާކުވާނޭ ހުރިގޮތެވެ.)

(٣٨) އުޑުތައް، ބިމާއި، އަދި އެ ދެތަނުގެ ދޭތެރޭގައި ހުރި އެއްޗެހި، ކުޅިވަރު ކުޅުމުގެ ގޮތުގައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނުހައްދަވަމެވެ.

(٣٩) ހަމަ حقّ ގޮތުގައި މެނުވީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ ތަކެތި، يعني އުޑުތައް، ބިން ނުހައްދަވަމެވެ. (އެބަހީ އެ ތަކެތި ހެއްދެވީ ހަމަ حقّ ގޮތުގައެވެ. ބޮޑުވެގެންވާ حكمة އަކަށް ބަލައެވެ.)

(٤٠) ހަމަކަށަވަރުން ހުކުމާ ތަކާއި ވަކިކުރައްވާ قيامة ދުވަސް އެއީ އެ ހުކުމާ މީހުން جمع ކުރައްވާ ދުވަހެވެ. (ހެޔޮ މީހުންނާއި، ނުބައި މީހުން، ރަނގަޅައި، ނުބައި، حقّ އާއި، باطل . . . މި ހުރިހާ ތަކެތި ވަކިކުރައްވައި ފުރިހަމަ ޖަޒާ ދެއްވާނެއެވެ.)

(٤١) އެދުވަހުން އެއްވެސް ގާތްތިމާގަނޑެއްވެސް، ގާތް އަނެއް މީހަކަށް ކަމެއް (الله ގެ إذن ނާ ނުލައި) ފައިދާއެއް ނުކުރާނެއެވެ. އެކަކުގެ ފާފަ ... ނުއުފުލާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް نصر އެއް ލިބިގެން ބަޔަކު ކަމުގައި އެމީހުން ނުވާނެއެވެ. (އެބަހީ الله ގެ عذاب ކަނޑައެޅިފައި އޮތް މީހަކަށް އެ عذاب ދުރުކޮށްދިނުމުގެ ހަމަ އެކަކުވެސް الله މެނުވީ ނުވާނެއެވެ.)

(٤٢) ހަމައެކަނި الله އޯގާތެރިވެ رحمة ލެއްވި މީހަކު މެނުވީއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ عزّة ވަންތަ، އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٤٣) ހަމަކަށަވަރުން زقّوم ގަސް (ދަންނައެވެ.)

(٤٤) އެއީ ފާފަވެރިންގެ ކާނާއެވެ.

كَٱلْمُهْلِ يَغْلِى فِى ٱلْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ ٱلْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾ خُذُوهُ فَٱعْتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ صُبُّوا۟ فَوْقَ رَأْسِهِۦ مِنْ عَذَابِ ٱلْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقْ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِۦ تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِى جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ مِن سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٥٣﴾ كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَٰهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾

## މުފްރަދާތު

كَالْمُهْلِ = ތެލުގެ ގަދުގަނޑެއް ފަދައިން/ ނުވަތަ ވިރިފައިވާ ތަންބާ ލޯ ފަދައިން يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾
= ބަނޑުގައި ކެކޭނެވެ. كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾ = ހޫނު އެންމެ ގަދަވެގެން نهاية އަށް ގޮސްފައިވާ ފެން ކެކޭ
ފަދައިން خُذُوهُ = (މަލާއިކަތް ޒަބާނިޔާނުންނަށް އެންގެވުންއެވެ.) ތިޔަ ޒަބާނިޔާ އޭނާ ހިފަހައްޓާށެވެ. فَاعْتِلُوهُ
= އަދި އޭނާ ދަމާލައި ގެންދާށެވެ. إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ = ނަރަކައިގެ މެދަށް ثُمَّ صُبُّوا = ދެން
ތިޔަ ޒަބާނިޔާ އޮއްސާށެވެ فَوْقَ رَأْسِهِ = އޭނާގެ ބޮލުމަތީގައި (ބޮލަށް އޮއްސާށެވެ.) مِنْ عَذَابِ
الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ = ހޫނުކަން އެންމެ ގަދަ ފެނުގެ عذاب ذُقْ = (އަދި އޭނާއަށް ތިޔަ ޒަބާނިޔާ ވިދާޅުވާނެވެ.)
ކަލޭ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. إِنَّكَ أَنْتَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނީ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ = عزّة ތެރި، އަދި
މާތް މީހާއެވެ. إِنَّ هَٰذَا ހަމަކަށަވަރުން މިއީ (މި عذاب އަކީ) مَا كُنْتُمْ بِهِ = ކަލޭމެން އެއާމެދުގައި ވި
އެއްޗެއް تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ = ޝައްކު ކުރާ ކަމުގައި إِنَّ الْمُتَّقِينَ = ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން (الله އަށް
ބިރުވެތިވާ މީސްތަކުން) فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾ = އަމާން (قيامة ދުވަހުން) ވާނީ އަމާންވެގެންވާ
މަޤާމުގައެވެ. فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾ = ސުވަރުގެތަކާއި، އާރުތަކުގެ نعمة ގައެވެ. يَلْبَسُونَ =
އަޅުވާނެ (ލިބާހުގެ ގޮތުން) ހަދާ އުނގޭ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ = ފަރުވި ފާރާޅުގެ ތުނި ވަށްބޮޑުބޮޑާއި،
އަދި އޭގެ ބޮ ވަރަށްބޮޑުބޮޑެވެ. مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾ = އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކާ ކުރިމަތިލައިގެންވާ حال ގައެވެ
كَذَٰلِكَ = އަދި އެފަދައިންނެވެ. އެބަޔާ ކަނބަލުން ހުންނާނީ އެފަދައިންނެވެ. وَزَوَّجْنَاهُمْ = އަދި ތިމަން
ރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ކައިވެނި ކޮށްދެއްވީމެވެ.. بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾ = ލޮ ބޮޑުބޮޑުވެސްކޮށްވާ ދޮން، ރީތި އަންހެން
ކުދިންނާ (حورالعين ންނާ)

## إِجْمَالِي މާނަ

(٤٥) ތެލުގެ ގަދަގަނޑެއް ފަދައިން، ނުވަތަ ފިލިފައި ހުންނަ ރަންވަންނާލު ފަދައިން ބަނޑުގެ ތެރޭގައި އުތުރާކަށި ކެކެއުމެވެ.

(٤٦) އުތުރާކަށި ކެކޭ އެންދެ ހޫނުގަދަ ފެން ކެކޭފަދައިންނެވެ.

(٤٧) (ނަރަކައިގެ زبانيّة މަލާއިކަތުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) ތިޔަ ބޭކަލުން އޭނާ، يعنى އެ ކާފިރު ހިފާލައިގެން ހިފަހައްޓާށެވެ. އަދި ގަދަފަދަކަމާއެކު އޭނާ ދަމާފައި ގެންދާށެވެ. އަދި ނަރަކައިގެ މެދަށް އޭނާ ވައްޓާލާށެވެ.

(٤٨) އަދި އެންމެގަދަ ހޫނު ފެނުގެ ގަދަ عذاب އޭނާގެ ބޮލަށް އުއްސާލާށެވެ.

(٤٩) (އަދި އޭނާއަށް ތިޔަ ބޭކަލުން/ އެ ކާފިރަށް ކަލާމްކުރާނެ ގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ.) ކަލާ މި عذاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. ކަލޭތީއްޔާ عزّة ތެރި، މާތް މީހާއީ. (މިއީ މަލާމާތުގެ ގޮތަކަށް ވިދާޅުވާ، ވިދާޅުވުމެކެވެ.)

ދަންނައެވެ. މި އާޔަތުގައި އެވާ "ކަލޭތީއްޔާ عزّة ތެރި، މާތް މީހާއީ." މިހެން އެވަނީ ނަރަކައިގައި أبو جهل އަށް عذاب ދެއްވާ ވަގުތު އޭނާއާ ދިމާއަށް ބުނާ މަލާމާތުގެ ބަސްތަކެއް ކަމުގައި ވެއެވެ. އެކަން އެހެން ދިމާވީ ސަބަބަކީ ކަމުގައި ވަނީ رسول الله صَلى الله عَلَيْه وسلم އޭނާއަށް دين ގެ ދާއީ ދަޢުވަތު ދެއްވި ވަގުތުގައި އޭނާ ދެންނެވި "ކަލޭގެފާނަށް ނުކުރެވޭނެ، އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ސާހިބުބޭކަލުންނަށް އަހަރެމެންނަށް އެއްވެސް ގޮތެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަހަރެންނަކީ މި بطحاء ގައިވާ އެންމެ ގަދަފަދަ މީހާއެވެ. އަހަރެންނަކީ العزيز الكريم އެވެ. (يعنى އަހަރެންނަކީ عزّة ތެރި، މާތް މީހާއެވެ.)" އޭނާގެ މިބަސްތަކުގެ ނަތީޖާއިން ނަރަކައިން عذاب ދެއްވާ ވަގުތު އެ كلمة އޭނާއަށް ހަނދާންކޮށްދެއްވުމެވެ. والله أعلم

(٥٠) ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަ عذاب އަކީ ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔޭގައި އޮޅުވާލާ ޝައްކުކުރަމުންދިޔަ عذاب އެވެ.

(٥١) ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރިން - އެބަހީ الله އަށް ބިރުވެތިވެ، ކިޔަމަންތެރިވި މުސްލިމުން - قيامة ދުވަހުން ތިބޭނީ އަމާން ފިލެންވާ މަޤާމެއްގައެވެ. مجلس ތަނެއްގައެވެ. އެއީ ސުވަރުގެގައެވެ.

(٥٢) ސުވަރުގެތަކުގެއެތެރޭގައި، އޯއިގެ އެކިއެކި ފެރުތަކާއި نعمة ގައެވެ.

(٥٣) އެމީހުން ސުވަރުގޭގައި ފަޅައި ދާރާގެ ތުނިފަތްތެރި ދަހަބަތްތެރިއާއި، އަދި ބޮޑެތިތަރިގެ ދާރާ ލާނެއެވެ. އެމީހުން އެއާ ތިބޭނީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބައެއްގެ ކުރިމަތިލައިގެންނެވެ. (އެބައިމީހުން ތިބޭ އެކަކު އަނެކަކުގެ ބުރަކަށީގައި ބަލަން ނުތިބުމަށެވެ.)

(٥٤) (ސުވަރުގޭގައި) ކަންތައް ހުންނާނީ އެގޮތަށެވެ. އަދި ތިމަން އިލާހު ބޮޑުބޮޑު ލޯތައް ހުންނަ، ހުދު، ރީތި އަންހެން ކަނބަލުން (حورالعين ންނާ) ތިމަން އިލާހު އެބައިމީހުންނާ ކައިވެނިކޮށްދެއްވާނަމެވެ.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَٰكِهَةٍ ءَامِنِينَ ﴿٥٥﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا ٱلْمَوْتَ إِلَّا ٱلْمَوْتَةَ ٱلْأُولَىٰ ۖ وَوَقَىٰهُمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَٰهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَٱرْتَقِبْ إِنَّهُم مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

## ލުޣަތު

يَدْعُونَ فِيهَا = އެތަނުގެ خادم ނަށް ގޮވައި) އެ ސުވަރުގޭގައި އުޅުއްނަން ގޮވާނެއެވެ. بِكُلِّ فَاكِهَةٍ ءَامِنِينَ ﴿٥٥﴾ = އެއްވެސް ކަހަލަ ނުރައްކަލެއް ނެތި/ ގެއްލުމެއް ނެތި ބާވާތަށް ހިތްހަމަޖެހިގެން لَا يَذُوقُونَ فِيهَا = އެތުރުން އެއް ވަރަ ލިބިދާނެނުމެވެ. الْمَوْتَ = މަރުގެ (ދުވަހަކު މަރުވާނެކަމެވެ.) إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ = ކުރީން އެއްދެ ދުނިޔަވި (ދުނިޔޭގައި) ވި މަރު ދެންވިވ وَوَقَاهُمْ = ހަމަ އެކަލާނގެ އެތުރުން ރައްކާތެރި ކުރައްވައެވެ. عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ = ނަރަކައިގެ عذاب ން فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން ވާ فضل ވެގެންވެއި ކަމެއްގެ ގޮތުންނެވެ. ذَٰلِكَ = ކަނޑައެޅިގެން އެއީ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ ނަސީބެވެ. فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން މިގަން ނަސީހަތާގެ ކަލޭގެފާނަން އެ قرآن ފަސޭހަ ކޮށްދެއްވީމެވެ. بِلِسَانِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ބަހުން (عرب ބަހުން) އެ قرآن ބާވައިލެއްވީމެވެ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ = އެމީހުން (يعنى ކަލޭގެފާނުގެ قومގެމީހުން) وعظ ލިބި، نصيحة ލިބިގަތުމަށް فَارْتَقِبْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު إنتظار ކުރައްވާށެވެ. إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾ = އެމީހުންނަކީ ހަމަކަށަވަރުން إنتظار ކުރާ ބައެކެވެ.

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٥٥)** އަދި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ބިރެއް، އަދި ގެއްލުމެއްނެތި މޭވާގެ ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ މޭވާ ގެނައުމަށް ގޮވާނެއެވެ. (ސުވަރުގޭ އަހުލުވެރިން އަމާން ވެގެންވާ حال ގައި، ހުރިހާ ބާވަތެއްގެ މޭވާ ގެނައުމަށް، އެމީހުންގެ خادم ންނަށް ގޮވާނެއެވެ.)

**(٥٦)** ފުރަތަމަ މަރު (ދުނިޔޭގެ حياة ގެ ނިމުމުގެ ކަމުގައިވި) ފުރަތަމަ މަރު ނޫނީ އެމީހުން އެ ސުވަރުގޭގައި މަރުގެ ރަހަ ނުދެކޭނެއެވެ. (ދުވަހަކު މަރުނުވާނެއެވެ. އެފަދަ ބޮޑު نعمة ގައި އެމީހުން ދާއިމީ އަބަދީ حياة އެއްގައެވެ.) އަދި ނަރަކައިގެ عذاب ން އެކަލާނގެ އެމީހުން ސަލާމަތް ކުރައްވާ ހުއްޓެވެ.

**(٥٧)** (އޭ رسول الله އެވެ.) އެ ހުރިހައި نعمة އަކީ ކަލޭގެފާނު ހެއްދެވި ބޮޑުކަލާނގެ ربّ ގެ حضرة ންވާ فضل ވަންތަކަމުގެ ކަމެއްގެ ގޮތުންނެވެ. إحسان ވަންތަ ކަމެއްގެ ގޮތުންނެވެ. ބޮޑުވެގެންވާ ނަސީބަކީ އެއީއެވެ.

**(٥٨)** ފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ قرآن ފަސޭހަކުރައްވައިފީމެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ބަސް ކަމުގައިވާ عرب ބަހުން ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން وعظ އާއި، نصيحة ލިބިގަންނާތޯއެވެ.

**(٥٩)** ފަހެ ކަލޭގެފާނު إنتظار ކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންވެސް އެއީ إنتظار ކުރާ ބައެކެވެ. (އެބަހީ، އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭ نصر އާއި، كاميابى އަށް ކަލޭގެފާނު إنتظار ކުރައްވާށެވެ. އަދި އެމީހުން އެ إنتظار ކުރަނީ ކަލޭގެފާނަށް ގެއްލުމާއި، ހަލާކު ލިބުމަށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވުމަށެވެ.